

5. Чеботарьова Г.В. Шляхи виховання графічного дизайнера як людини з особливими формами творчого мислення [Електронний ресурс] / Чеботарьова Г.В. // *Pedagogika. osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015: Zbiór artykułów naukowych / Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej «Pedagogika. Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015»* (30.12.2015 – 03.01.2016). – Варшава, 2015. – № 2. – С. 13-14. Режим доступу: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/file/scientific_conference_48/zbornik_48_32_Warszawa_30.12.2015.pdf

Шулигіна Р.А.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Процес гуманізації та гуманітаризації освіти на сучасному етапі призвів до заміни суб'єкт-об'єктної парадигми, за якою учень є об'єктом прямого впливу чи прихованої маніпуляції педагога, на суб'єкт-суб'єктну, в якій він розглядається поряд з учителем в якості рівноправного партнера по спілкуванню. За таких умов на перший план у педагогічній взаємодії висувається безпосередньо процес спілкування педагога з вихованцями. Саме тому правильно організоване спілкування, яке б сприяло взаємозбагаченню та взаєморозвитку його учасників, є одним із найважливіших професійних завдань, які слід вирішувати у процесі педагогічної діяльності.

Як відомо, спілкування виступає однією з найважливіших умов об'єднання людей для будь-якої спільної діяльності. Під *спілкуванням* передусім ми розуміємо взаємодію двох або більше людей, яка полягає в обміні думками, почуттями, переживаннями у процесі чи поза спільною діяльністю, що є необхідним каналом розвитку особистості, задоволення потреби в обміні досвідом, знаннями, вміннями, навичками, емоційному контакті тощо.

Педагогічне спілкування в психолого-педагогічній науці визначається як взаємодія суб'єктів педагогічного процесу, здійснювана знаковими засобами та спрямована на значимі зміни властивостей, станів, поведінки й індивідуально-значенневих утворень партнерів по спілкуванню.

Проблема ролі стилю у вітчизняних та зарубіжних працях має давню історію. Вивченню підлягали стилі різних видів діяльності: навчальної, педагогічної, спортивної, організаторської, управлінської та ін. Засновником поняття «стиль» у психології та подальшому використанні його в педагогіці вважається А. Адлер. *Стиль*, в його розумінні –

результат взаємодії індивідуальних особливостей людини та соціального середовища, що обумовлюють стратегію і тактику поведінки, а також характеризують індивідуальний стиль життя, спрямований на компенсацію почуття власної неповноцінності [1]. Класичними з проблеми стилю можна вважати роботи Г. Олпорта, який використав поняття мотиваційних та стильових рис особистості [5].

Цілу низку досліджень викликало введення в наукову термінологію Є. Клімовим поняття «*індивідуальний стиль діяльності*», що, зокрема, використовується стосовно педагогічної сфери: *індивідуальний стиль педагогічної діяльності, індивідуальний стиль педагогічних впливів, індивідуальний стиль педагогічного спілкування*. І. Зімня визначає *педагогічне спілкування* як професійне спілкування педагога з учнем у процесі навчання та виховання, яке має певні педагогічні функції, спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату та оптимізацію освітньо-виховного процесу і стосунків між педагогом та учнями [2]. В. Кан-Калик та Г. Ковальов під професійно-педагогічним спілкуванням розуміють «систему прийомів та методів, що забезпечують реалізацію цілей і завдань педагогічної діяльності, а також організують, спрямовують соціально-психологічну взаємодію педагога та учнів» [3, 11].

Таким чином, ми розглядаємо *педагогічне спілкування* як основну, надзвичайно важливу, багаторівневу підсистему педагогічної діяльності, яка визначає її ефективність.

Педагогічне спілкування поєднує дві важливі складові: відносини та взаємодію, що характеризують наявну і приховану сторони процесу спілкування. При цьому наявна сторона – це мовні та немовні дії, тобто комунікативна й інтерактивна сторони спілкування, у той час як прихована сторона пов'язана з потребами, мотивами, інтересами, почуттями – усім тим, що передує процесу спілкування й зумовлює його. Саме ця сторона істотно впливає на здійснення контактів у спілкуванні, на його стабільність та результативність. Вона безумовно залежить від особистісних якостей педагога.

У сучасній науці виділяють велику кількість класифікацій стилів спілкування в залежності від параметрів, покладених в їх основу. Усвідомлюючи соціально-етичні установки вчителя та способи їх виявлення в організації діяльності учнів, виокремлюють п'ять основних стилів педагогічного спілкування залежно від продуктивності їх виховного впливу, які отримали найбільшу підтримку сучасних науковців: спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю, в основі якого – єдність високого професіоналізму педагога та його етичних поглядів; спілкування на основі товариської прихильності, яке є важливим регулятором спілкування взагалі й педагогічного зокрема; спілкування-дистанція, сутність якого полягає в системі стосунків педагога і учнів, де дистанція негативно позначається на результатах виховання; спілкування-залякування, використовуючи його у крайньому прояві зазвичай вчителі-початківці нерідко шукають

легких шляхів, обираючи спілкування-залякування чи дистанцію у крайньому їх прояві; спілкування-загравання, це стиль спрямований на завоювання хибного, дешевого авторитету в дітей, що суперечить вимогам педагогічної етики.

Вихідною умовою становлення індивідуального стилю педагогічного спілкування виступають мотиваційний, комунікативний та творчий компоненти.

Мотиваційний – передбачає бажання вчителя працювати в обраній сфері, його інтерес до взаємодії з учасниками педагогічного процесу, стійку мотивацію на продуктивну педагогічну взаємодію, на формування особистості учня засобами своєї навчальної дисципліни, на досягнення ефективної результативності. Комунікативний компонент включає ті здібності вчителя, що характеризують його як гарного оратора, грамотного словесника, культурну людину. Творчий компонент забезпечується творчим мисленням, ініціативністю, багатою уявою, спостережливістю, прагненням та вмінням доводити творчі задуми до кінця, пошуком нових способів діяльності тощо.

Під *індивідуальним стилем педагогічного спілкування* ми розуміємо обумовлену цілями педагогічної діяльності та властивостями різних рівнів індивідуальності педагога своєрідність його комунікативної поведінки, яка відображає цілісність і стійкість системи комунікативних засобів і способів, що ним користуються з метою вирішення завдань педагогічного спілкування.

Крім цього варто уваги той факт, що до змісту майбутньої професійно-педагогічної діяльності входять усі основні моральні поняття майбутнього фахівця, зокрема професійний педагогічний обов'язок, педагогічна справедливість, педагогічна честь, педагогічний авторитет, які відображають не тільки певні переконання особистості студента, його діяльності й відносин, що формуються умовах вищого навчального закладу, а впливають на перебіг формування індивідуального стилю педагогічного спілкування [4, с. 235]. Враховуючи той факт, що неможливо сформувати усталений стиль спілкування у студентів упродовж фахової підготовки через відсутність достатнього педагогічного досвіду, було визначено педагогічні умови ефективного формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх учителів під час їхнього професійного навчання на основі означених складових індивідуального стилю педагогічного спілкування: оновлення змісту навчальної інформації знаннями основ стильової поведінки вчителя; забезпечення майбутніх учителів системою варіативних креативних завдань; залучення їх до прояву власного творчого потенціалу з метою створення оптимальної системи особистісних дій та їх стимулювання до досягнення успіху в майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Однак є аспекти цього наукового питання, які залишаються недостатньо вивченими, зокрема проблема формування стилів

педагогічного спілкування часто розглядається через призму психологічної сфери, менше торкаючись саме педагогічного аспекту; дана проблема вивчається переважно з точки зору впливу на зовнішню, операційну сторону спілкування вчителя при ігноруванні її внутрішніх особистісних утворень як факторів ефективності їх комунікативної поведінки.

Таким чином, усе зазначене вище розширює коло проблем з даного питання і вимагає більш глибоких досліджень, результати яких сприятимуть більш чіткої організації професійної підготовки вчителів з урахуванням їх індивідуальної траєкторії особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер ; [Пер. с англ.] – М. : Прагма, 1993. – 123 с.
2. Зимняя И. Педагогическая психология / И. Зимняя. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – 498 с.
3. Кан-Калик В. Педагогическое общение как предмет теоретического и прикладного исследования // Вопросы психологии / В. Кан-Калик, Г. Ковалев. – 1985. – № 4. – С. 9-17.
4. Шулигіна Р.А. Педагогічна етика як моральний вимір професійної діяльності майбутнього вчителя / Р.А. Шулигіна // Педагогічна освіта : теорія і практика. Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. – Вип. 20 (1-2016). – Ч. 1. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 233-237.
5. Allport G. Personality. A psychological Interpretation / G. Allport. – N.Y., 1937. – 588 p.

Якушко К.Г.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ НА ТЕХНІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ АГРАРНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

На даний час актуалізується проблематика пошуку педагогічних умов для оволодіння майбутніми фахівцями іншомовним «доцільним спілкуванням» (О. Леонтьєв) на рівні, достатньому для переходу на інші мовні знакові системи для набуття базових декларативних, процедуральних знань з мовленнєвої комунікації та з мовленнєвої комунікації, розвитку відповідних умінь (як свідомих дій за алгоритмом)